

Werftijding

**Een uitgave van de
Stichting
Historische Scheepswerf
Hoogezand-Sappemeer**

Colofon

Stichting Historische Scheepswerf Hoogezand-Sappemeer.

Opgericht 23 maart 2000. (Een voortzetting van de 'Werkgroep Ontwikkeling Historische Scheepswerf Hoogezand-Sappemeer, opgericht 5 oktober 1999).

Adres secretariaat:

Jan Sangerslaan 14, 9601 BA Hoogezand. Telefoon 0598 395676 - 06 2345 9827

E-mail: info@historischescheepswerf.nl - Website: www.historischescheepswerf.nl

IBAN: NL76ABNA0553339184

Historische Scheepswerf Wolthuis.

Adres: Noorderstraat 308, 9611 AT Sappemeer.

Bezoek en rondleidingen:

Groepen op afspraak. Coördinator: Bram Blaak 0598 321030 of 06 2496 4841.

E-mail: a.blaak2@kpnplanet.nl - bij g.g.: zie adres secretariaat†

Buiten de vakanties worden op dinsdag en donderdag door de vrijwilligers werkzaamheden verricht. Bezoekers melden in het bezoekerscentrum. Officiële openingsdagen en -tijden: op dinsdag- en donderdagmiddag en van april tot september ook op zaterdagmiddag, telkens van 13.30 tot 16.00 uur.

Werftijding - redactie:

Geert Smalbil e-mail: g.smalbil@gmail.com

Geert Veenstra e-mail: geertveenstra@telfort.nl

Bram Blaak e-mail: a.blaak2@kpnplanet.nl

Uitgever:

DNB Groep. Postbus 204 9600 AE Hoogezand.

Drukwerk:

Grafische Unie B.V. Hoogezand.

Bij de omslag:

Met het nieuwe led-verlichte publicatiebord van eigen fabricaat op de voorgrond mochten wij zaterdag 15 januari jl. de familie G.J. van Dijk te Hoogezand en hun stalen schokker "Gouwe Snoes" verwelkomen. Zij zijn de trotse eigenaars van het plezierjacht, dat op de dwarshelling een onderhoudsbeurt ondergaat. Onder meer enkele huid- en bodemplaten moeten worden vervangen en het bovenboord opgeboeid. Het vaartuig is in 1978 gebouwd op de werf Kooijman en De Vries te Deil a/d Linge. De afmetingen van dit 'pronkjewail' zijn: lengte over de stevens 10,75 meter, breedte over de berghouten 3,75 meter. De masthoogte is 12,80 meter. Vanwege het ontbreken van een open vaarverbinding is het schip per dieplader aangevoerd en met behulp van een kraan op de helling gezet.

Evenals de Historische Scheepswerf Wolthuis, kent de schokker een eeuwenlange historie. Ooit gebouwd als vissersschip van zware eikenhouten huddelen, leggers en krommers, bevoer het scheepje vele jaren de Zuiderzee, voornamelijk vanuit Vollenhove. Meer informatie over afkomst en geschiedenis van de schokker is te vinden in het standaardwerk "Ronde en Plattbodemjachten" onder redactie van Mr. Dr. T. Huitema.

Met dank aan donateurs en sponsoren

Steun het voortbestaan van de

Wordt donateur!

En maak € 25,00 over op bankrekeningnummer NL 76 ABNA 0553 3391 84 van de Stichting Historische Scheepswerf Hoogezand-Sappemeer.

Vermeldt hierbij of uw bijdrage geldt: "jaarlijks tot opzegging" of als een "eenmalige gift".

Met dank aan :

Geld in Huis

Inhoudsopgave

Werftijding nr. 23 - juni 2022

Colofon	1
Met dank aan donateurs en sponsors	2
Organisatie Stichting Historische Scheepswerf Hoogezand-Sappemeer	5
2. Van de voorzitter	6
3. Hoe het begon	8
4. Van de penningmeester	11
5. Wel en wee op de werf in coronatijd!	13
6. Een jongen uit het Hoogezandse van de 50 ^{er} en 60 ^{er} jaren van de vorige eeuw	17
7. Het collectie-informatiesysteem Adlib - deel 2 Door Geert Smalbil, archiefbeheerder	19
8. ONZE TOPSTUKKEN - 6	21
9.1 Museumnieuws	25
9.2 Museumwinkel	26
10. Uit het leven van schipper Ype Coppinga	27
11. Op de werf zo dag en door...	30

De uitgever en de stichting zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de advertenties. Niets uit de advertenties mag worden gekopieerd en/of verspreid zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Organisatie Stichting Historische Scheepswerf Hoogezand-Sappemeer

Bestuur

Hendrik de Jonge - Voorzitter

Johan Kielman - Secretaris

Flip Klatter - Penningmeester

Bram Blaak - Vice-Penningmeester

Govert Tukker - Werfbaas

Jacolien Visscher - Conservator

Maarten Rietveldt - Juristiek

Vacature - Beheer gebouwen en terreinen

Taken

Algemeen beleid, bewaken doelstellingen, fondsenwerving, externe contacten.

Secretariaat, publiciteit, fondsenwerving.

Financieel beheer, administratie, fiscaliteit, facturatie.

Beheer kleine kas, inkoop dagelijkse benodigdheden, boekingen, redactie Werftijding, rondleidingen.

Aansturen werf, offertes, machinebeheer, kwaliteitsbewaking, selectie vrijwilligers werf.

Collectiebeheer en -registratie, beheer expositieruimte, bezoekerscentrum en winkel, selectie vrijwilligers museum.

Behandeling juridische kwesties.

Aansturen en uitvoeren onderhoudsprogramma's gebouwen en terrein.

Vrijwilligers

Metaalbewerking

Govert Tukker

Loeki Hiariej

Gerrit Klinkhamer

Jos Goos

Arend Poog

Houtbewerking

Jos Jansen

Jakob Bosma

Henk Kraster

Rondleiders

Jan Sporrel

Govert Tukker

Ubbo van Sijtsema

Bram Blaak

Martin Veldink

Geert Smalbil

Catering

Greetje Bodewes

Alex Kampinga

Marketing & Communicatie

Hendrik de Jonge

Govert Tukker

Geert Veenstra

Joop Bartels

Werftijding

Bram Blaak

Geert Veenstra

Geert Smalbil

Museumcollectie

Jacolien Visscher

Geert Smalbil

Onderhoud

Wiebo Kooi

2. Van de voorzitter

Na een bewogen eerste jaar als voorzitter is dit de eerste keer dat ik mij tot u richt. Sinds mijn aantreden in maart 2021 is er veel gebeurd. We hebben door de coronapandemie weer twee lockdown periodes gehad waarin we voor het publiek gesloten waren en waardoor we alle inkomsten die we daarmee genereren, moesten missen. Terwijl we er financieel toch al niet florissant voor stonden.

Toch was het beslist geen verloren jaar want onze donateurs en bestaande en nieuwe sponsoren bleven ons trouw en het werk op de werf ging met een handvol toegewijde vrijwilligers gelukkig wel door. Hierdoor waren we in staat om net het hoofd boven water te houden!

Ook gaf dit ons de tijd om het Toekomstplan van de door de gemeente Midden-Groningen ingestelde taskforce te beoordelen. We hebben de voor ons interessante gedeelten omarmd en de volgens ons niet werkbare gedeelten geschrapt. We hebben vanuit deze basis een toekomstbestendig plan geschreven, in goed overleg en samenwerking met de gemeente.

Voor de uitvoering van dit plan heeft de gemeente Midden-Groningen de nodige fondsen ter beschikking gesteld, waarvoor onze speciale dank aan de wethouder José van Schie en beleidsmedewerker Helmi Kammenga.

32 Punten... Vanuit dit plan met 32 punten wordt hard gewerkt door de diverse werkgroepen waarbij ik de marketing en communicatie, de website, de scholingsmodule, de horeca, de werfwinkel, het ontwikkelen van diverse arrangementen en het maken van een nieuwe film apart wil benoemen.

In het plan wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de werkende werf en het museum. Op de werkende werf zijn er in het laatste jaar diverse projecten gerealiseerd waarvan onze werfbaas Govert Tukker u verderop in deze werftijding uitgebreid verslag zal doen. Het museum heeft ook een metamorfose ondergaan onder de bezielende leiding van onze conservator Jacolien Visscher, waarbij alle museumwaardige gereedschappen, machines, boeken en overige artikelen volledig geregistreerd en vastgelegd worden in Adlib/Axiell. In hoofdstuk 7 en 9 vertellen de conservator en de archiefmedewerker u er meer over.

Vrijwilligers Zonder onze vrijwilligers zouden wij geen bestaansrecht hebben en helaas moesten wij het afgelopen jaar - na jarenlange trouwe dienst - tijdens een afscheid nemen van Jannes Cruiming die zijn vrije tijd op een andere manier gaat besteden. Gelukkig kwam er ook weer iemand bij, want wij mochten Joop Bartels verwelkomen in de werkgroep Marketing en Communicatie, waar hij zijn netwerk gaat gebruiken om ons de nodige publiciteit en sponsoren te bezorgen.

Wij blijven dringend zoeken naar nog meer enthousiaste vrijwilligers zowel technisch op het gebied van ijzerwerkers en timmerlieden als voor de rondleidingen en het ontvangen van gasten. In ons bestuur is er ruimte voor een nieuw bestuurslid met als kerntaken: beheer gebouwen, terreinen, ontvangstcentrum en op termijn het invullen van de boekingen.

Toekomst De toekomst ziet er rooskleurig uit. Naast de schokker die sinds januari bij ons ter reparatie op de werf ligt, is op 30 april ook een honderd jaar oude bakdekker op de helling getakeld die de komende twee jaar compleet gerenoveerd gaat worden. Daarnaast wordt er gewerkt aan de reparatie van lieren en zwaarden en moeten we een nieuw roer en dekluiken maken. Groepen en individuele bezoekers komen weer op gang en de seizoenopening "Lutje Sail Sappemeer" op 23 april jl. bracht honderden op de been! Op 20 mei organiseren we ons eerste Schipperscafé. Reuring alom.

Hendrik de Jonge, voorzitter

Ondertekening sponsorcontract met

Jansduif
makelaardij

Geld in Huis Advies voor
Huis en Hypotheken
www.geldinhuis.nl

3. Hoe het begon

De Historische Scheepswerf Wolthuis dankt zijn ontstaan aan de turfwinning. Aan het einde van de middeleeuwen was het gebied ten zuiden van de rug van hogere zandgronden, ruwweg de lijn Groningen-Harkstede-Slochteren-Scheemda-Winschoten, een moerassig en grotendeels ontoegankelijk hoogveengebied. Het was ca. 300.000 hectare groot en werd het Bourtanger Moeras genoemd.

Door de toename van de bevolking in de 17e eeuw, werd de vraag naar brandstof groter. Het tot dan toe gebruikte hout werd langzamerhand schaars en men zocht en vond een andere brandstof in de vorm van turf. Aan de westzijde van het moeras, o.a. in Wolfsbarge, werd al gedurende enkele eeuwen op bescheiden schaal turf gewonnen voor eigen gebruik en later ook in opdracht van enkele kloosters. Met de z.g. Reductie van Groningen in 1594, vielen grote delen van het moeras in handen van de stad Groningen. De stad nam onmiddellijk de regie en ging de benodigde infrastructuur aanleggen. De eigenlijke turfgraverij werd uitbesteed aan z.g. "compagnieën", zoals de Rheensche Compagnie, Stichtse Compagnie, Borger Compagnie, enz. Alle turf moest aanvankelijk

via de stad Groningen worden vervoerd, waarvan een gedeelte aan de stad toekwam en dus een mooie bron van inkomsten vormde. Langs de oevers van het inmiddels gegraven Heerendiep (Winschoterdiep) werden in 1621 de eerste huizen gebouwd, waaruit het dorp Sappemeer ontstond. Omdat er in het veen geen wegen waren, moest de turf per schip worden vervoerd. De hiervoor benodigde vaartuigen, zoals snabben, tasken

en pramen, werden gebouwd op werfjes langs het Winschoterdiep. Door de steeds maar groeiende vraag naar turf, moesten er grotere schepen komen, die bv. over de toenmalige Zuiderzee naar het westen van het land en over de Eems naar Noordduitse havensteden konden varen. Hiervoor werden tjalken en koffen gebouwd. De schepen kwamen meestal terug met ladingen hout en zo ontstond de veenkoloniale vrachtaart.

De scheepsbouwers

Een perceel genaamd "Stadsplaats Nr. 15", op de hoek waar het Borgercompagniesterdiep in het Winschoterdiep uitmondt, werd aan het eind van de 17e eeuw gepacht door Feyte Feites. Het is niet geheel duidelijk of hij zelf schepen bouwde.

Mogelijk verhuurde hij de werflocatie aan een andere scheepsbouwer. Er waren in die tijd nog drie scheepstimmerwerven in Sappemeer om aan de stijgende vraag naar scheepsruimte te voldoen. Allen waren ze gelegen aan de zuidzijde van het Winschoterdiep.

1705-1739 - Jan Oomkes.

Deze bouwde snabben en tasken voor het vervoer van de turf uit de venen naar de stad Groningen.

1739-1780 - Andries Jans (Raad) en Jan Andries (Raad).

Jan Oomkes verkocht de werf in 1739 aan zijn zoon Andries Jans en schoondochter Geesjen Clasens. Andries overleed in 1761 en de weduwe verkocht de werf aan haar zoon Jan Andries.

1780-1819 - Berent Willems en Compagnie.

In 1780 werd de werf verkocht aan scheepsbouwmeester Berent Willems en Compagnie. De participanten in deze werfcompagnie waren naast Berent Willems, Egbert Hindriks Maathuis, houthandelaar en Cornelis Star Lichtenvoort. Deze laatste was kantonrechter te Hoogezand en bewoonde de nabijgelegen Veenborg "Welgelegen".

1819-1853 - Klaas Jan Mulder.

Klaas Jan was in 1802 als scheepsbouwmeester op de werf gekomen en werd vanaf 1807 bijgestaan door scheepsbouwer Albert Thiessens Meijer. Het kan zijn dat er toen al 2 hellingen op de werf waren. In 1819 kocht Klaas Jan samen met Albert de werf. Albert vertrok in 1823 en Klaas Jan werd alleen eigenaar totdat hij de werf in 1853 op 83-jarige leeftijd verkocht aan Roelf Feddes Berg en zijn vrouw Maria Catharina Bok.

1853-1903 - Familie Berg.

De werf bleef tot 1903 in het bezit van de familie Berg. Van 1853 tot 1865 onder Roelof Feddes Berg en zijn zoon Johannes, daarna onder zijn kleinzoon Roelf Johannes Berg.

1903-1916 - Familie Smit.

Van 1903 tot 1908 waren de broers J.A. en H.A. Smit eigenaar. Zij exploiteerden daarna een werf in Zoutkamp. J.F. Smit, zoon van H.A. Smit, nam in 1908 de werf over tot hij in 1916 in Vierverlaten een werf kocht. Deze Smitten waren de voorouders van de eigenaren van de huidige Ferus Smit Shipyards te Westerbroek, de bouwers van o.a. de roemruchte zeesleper Holland.

Smit verhuurde de stenen hellingschuur aan enkele andere bedrijven en gebruikte zelf de houten timmerloods.

1909-1910 - Rijwielbandenfabriek Wilhelmi en Co.

Wilhelmi begon in de stenen hellingschuur een fietsbandenfabriek. Het bedrijf groeide snel en verhuisde al in 1910 naar een grotere locatie in Hoogezand.

In 1915 werd het bedrijf verplaatst naar Renkum, waar Wilhelmi voor zijn werknemers Heveadorp bouwde. De Heveafabriek is later samengegaan met Vredestein.

1910-1918 - Conservenfabriek Goorecht.

In deze periode werden er groenten van de omliggende kwekerijen tot conserven verwerkt.

1921-2007 - Familie Wolthuis.

In 1921 kwam de werf in handen van de familie Wolthuis. Dit waren geen nieuwkomers in de scheepsbouw. Vader Albert en zoons Lucas, Harm en Menzo dreven van 1880 tot 1904 een werf in Kleinemeer en van 1904 tot 1921 exploiteerden ze een werf aan het Kieldiep.

Vader Albert trok zich terug en de werf aan het Borgercompagniesterdiep opereerde onder de naam Gebroeders Harm en Menzo Wolthuis. In 1935 werd Lucas de baas en werd de naam L. Wolthuis en Zonen. In 1978 nam Roel Wolthuis de zaak over. Hij verkocht de werf in 2007 aan het Groninger Monumenten Fonds.

De werf wordt nu door de Stichting Historische Scheepswerf Hoogezand-Sappemeer beheerd, als werkende museumwerf onder de naam Historische Scheepswerf Wolthuis.

Johan Kielman

4. Van de penningmeester

Als penningmeester van de Stichting Historische Scheepswerf Hoogezand-Sappemeer mag ik met een gevoel van tevredenheid terugzien op het afgelopen seizoen. Ondanks de bijzondere omstandigheden in verband met Covid-19, is de inzet en medewerking van de vrijwilligers groot geweest.

In 2021 hebben we met de Werkende Werf een aantal projecten kunnen realiseren waarmee we in dat jaar aan onze vaste lasten konden voldoen.

De ontwikkeling van de Werkende Werf is een onmisbare aanvulling op de inkomstenkant die de werf, naast de stabiele bijdragen van donateurs en sponsors, in de benen houdt!

Onze exploitatie zal door de hoge energiekosten extra worden belast. Daar tegenover staan ook sterk positieve ontwikkelingen.

Ik noem in het bijzonder de nieuw aangetreden, toch jonge enthousiaste voorzitter en onze eerste vrouwelijke bestuurder en conservator, die de Museale Werf met de museumwinkel en een hergroepering van museale objecten ter hand neemt waarvan de eerste resultaten reeds zichtbaar zijn.

Verder de aansluiting bij het projectplan Sterke Musea, waarmee we verdere professionalisering kunnen ontwikkelen, o.a. de samenwerking met de MadA in Groningen en het Veenkoloniaal Museum in Veendam.

De ontwikkelingen vanuit de Stuurgroep hebben er toe geleid dat we financieel worden ondersteund om een aantal programma's uit te werken zoals educatieve jeugdprogramma's,

We gaan het nieuwe jaar en een nieuw seizoen in met volop goede ideeën die door eigen mensen en derden worden aangedragen en die de komende periode worden uitgewerkt.

Culturele ANBI

Nog even wat anders, ook niet onbelangrijk in verband met het bovenstaande. De Historische Scheepswerf Woldhuis heeft de status van culturele ANBI, een Algemeen Nut Beogende Instelling. Wat houdt dit in? Als een ANBI een culturele instelling is, kan deze de status van 'culturele ANBI' krijgen. Om als zodanig aangemerkt te worden, moet de instelling voor minstens 90% actief zijn op cultureel gebied. Donateurs van culturele ANBI's hebben een extra belastingvoordeel, omdat voor hen een extra giftenaftrek geldt.

Wat is het belastingvoordeel voor donateurs van een culturele ANBI? Voor hen geldt een extra giftenaftrek. Particulieren mogen in de aangifte inkomensbelasting 1,25 keer het bedrag van de gift aftrekken! Ondernemingen, onze sponsors, die onder de vennootschapsbelasting vallen, mogen 1,5 keer het bedrag van de gift aftrekken in de aangifte vennootschapsbelasting.

Flip Klatter

5. Wel en wee op de werf in coronatijd!

Het afgelopen jaar kenmerkte zich wederom door corona. Vrijwilligers die het aandurfden om werkzaamheden te verrichten kwamen trouw 'op het werk', want er moest het nodige gedaan worden. De bijdragen van bezoekers daalden praktisch naar een nulpunt, zodat enige inkomsten uit de 'werkende werf' dankbaar in ontvangst werden genomen.

De timmer- en staallieden op het binnenplein van het Veenkoloniaal Museum, bezig met het aanbrengen van luiken en merkers op de Eben-Haëzer.

Ik sprak in de vorige Werftijding al over een luikenkap voor de Groninger boltjalk "Eben-Haëzer" (1928) van het Veenkoloniaal Museum in Veendam (VMV). Deze klus is door onze timmerlieden en de 'mannen van staal' tot volle tevredenheid van de klant uitgevoerd. Op het binnenplein van het VMV en in een heerlijk najaarszonnetje hebben zij van dinsdag tot donderdag de laatste hand gelegd aan luiken en merkers. Het deed even alle corona-sores vergeten. Helaas kwamen wij er te laat achter dat het op vrijdag "snack-dag" is in het VMV, dus moeten we dat bij een eventuele vervolklus beter inplannen...

Als gezegd, de klant was tevreden en dat resulteerde inmiddels in een aantal vervolgoopdrachten voor de nog in originele staat verkerende spitse praam "Familietrouw" (1894, Scheepswerf Ten Horn, Veendam), eveneens eigendom van het Veenkoloniaal Museum. Op zaterdag 23 april lag het schip in de haven van Sappemeer om onze seizoensopening "Lutje Sail Sappemeer" op te leuken. Van dit schip moet ook de luikenkap worden vervangen, er komt een nieuw eikenhouten roer aan, de naamborden worden vervangen en de lieren krijgen een revisie-beurt. Alles in stappen, want het schip doet gedurende de zomer ook nog mee aan andere manifestaties.

De timmer- en schilderploeg maakte ondertussen twee publicatiekasten: één voor bij de werf en gelijktijdig één voor de bewonersvereniging van de nabijgelegen wijk "Boswijk". Naderhand ontlokte de plaatsing van de 'Boswijkkast' volgens onze vrijwilliger Wiebo K. een kritische noot bij een bewoonster van het naastgelegen Ouderencentrum "St. Jozef", omdat zij een hinderlijke schittering ondervond tijdens het zonnen op het balkon. Overwogen wordt nu om het balkon te verplaatsen... In de berm vóór de werf is een groot bord met onze openingsdagen en -tijden geplaatst, wederom door de mannen van de staal en de timmerploeg, aangevuld met onderhoudsman Wiebo K. Die van de 'Boswijkkast'...

Ook konden enkele machines worden aangekocht, zoals een vloer-boen-machine voor het bezoekerscentrum, waarmee een slepend schoonmaak-probleem in één keer was opgelost. Tevens is een nuttige spaanderafzuiger voor de timmerschuur aan de historische bezems toegevoegd.

Timmerman Jos J. wist bovendien nog beslag te leggen op een traditionele freesmachine, die we ophaalden ergens onder Farmsum.

Omdat de afdeling 'werkende werf' veilig(er) moet gaan werken vanwege de eisen van onze verzekeraars, is ook een aanslag gepleegd op de voorraad sleetse hijsbanden. De laatste keuring dateerde uit 1992 en dat is lastig uit te leggen na een ongeval. Om de hoogte van de verzekeringspremie voor de werkende werf enigszins binnen de perken te houden, wist de verzekeraar een aantal eisen op te stellen waarmee rekening is gehouden met het feit dat we een museumwerf zijn en moeten blijven. Dit heeft ons doen besluiten om een beperkt aantal personen aan te wijzen die met de machines mogen werken. Hoort men niet tot deze groep, dan wordt vriendelijk doch zéér dringend verzocht om er met de tengels af te blijven...

Wat gebeurde er nog meer op de werkende werf?

Onder grote belangstelling van binnen- en buitenlandse pers is in januari een schokker met de prachtige naam "Gouwe Snoes" op de helling getakeld.

Zaterdag 15 januari 2022: de Gouwe Snoes in de takels boven de helling: "zakken maar..."

Als u dit leest is er al volop aan gerestaureerd, gerepareerd, geschilderd en gelast, mede onder de streng toezieende ogen van brandwacht Jos G.... Ook hiermee wordt voldaan aan een eis van de verzekeraar voor het verkrijgen van een aanbouwverzekering. En er is nog meer nieuws want zéér binnenkort komt een Akerboom bakdekkruijer uit 1935 op de helling. Deze brengt weer het nodige reparatie- en restauratiewerk met zich mee, de inbouw van een motor en het aftimmeren. We hebben er (gelukkig) enige jaren de tijd voor! U leest het goed, we gaan niet op onze lauweren rusten.

Voldoende werk en vooruitzichten in de scheepsreparatie- en restauratie, waarmee wij aan onze eer en naam als 'historische scheepswerf' recht doen! Ook de wat kleinere klussen mogen genoemd worden, want wie het kleine niet eert...

Door de timmer- en schilderploeg is een nieuw dak op het stuurhuis van de “Nomadisch” geplaatst. De stuurboord-luikenkap van het schip werd - na de nodige restauratie - door de schilderploeg voorzien van een dikke laag Stockholmer teer, die waarschijnlijk in 2024 wel droog zal zijn...! Er werden dakgootbeugels gesmeed en “gezwart” voor een historische bouwwerk in Kiel-Windeweer, waarvoor onze smid Gerrit K. zich heeft onderscheiden! Een ‘sta-in-de-weg’, de spantenbuiger, werd verplaatst van de timmerloods naar waar hij hoort: buiten, ‘bij het werk’. Onze ijzerwerker/lasser Loeki H. heeft op het moment dat u dit leest vermoedelijk nóg een natte rug want het ‘krenge’ gaf niet mee... Verder mogen wij nog een originele houten timmerwerkbank verwachten. Het wachten is nog op het sein ‘veilig’ van vrijwilliger Geert S., dan gaan we hem halen. De terrein-onderhoudsploeg deed ook van zich spreken, want het onkruid groeide ondanks corona gewoon door. Al is onkruid voor de één iets anders dan voor de ander. ‘Als het maar een werf blijft en géén botanische tuin wordt’ hoor ik u zeggen.

Een studiereis

In juni is een studiereis gepland naar Broek op Langedijk, waar we ‘Vaders Museale Schuitenhelling’ gaan bezoeken: een (innovatief) industrieel erfgoed van 150 jaar scheepsbouw. Dit aangenaam-nuttige bezoek staat al meer dan twee jaar in de wachtstand, als ‘beloning’ voor de gemeentelijke Vrijwilligersprijs die ons in 2019 is toegekend! Maar het lijkt erop dat we nu kunnen. Ook de uitnodiging van - en nadere kennismaking met - onze buurman, de IJzer- en Metaalgietery Dekens in Sappemeer, staat nog op het menu. Verder wordt nagedacht over een handige takelage om spullen, stoelen, tafels e.d. die niet direct nodig zijn, te verplaatsen naar de zolderruimte boven het teerhok. De timmerloods dreigt een opslag te worden voor allerlei meubilair maar er moet ook nog wel gewerkt kunnen worden!

Onze laatste binnengekomen vrijwilliger Wim H., nogal huiverig voor muizen, heeft een aangepast ontwerp gemaakt voor het verdwenen compressorhuisje. Het oranjekeurige zeildoek dat nu nog over de compressor ligt, lijkt niet erg museaal! Ook heeft hij een ontwerp gemaakt voor een zelfbedieningspontje, maar daar kan ik niet over uitwiden omdat dit nog top-secret is... Als de plannen rond zijn en Wim heeft de paarden van z’n dochter weer in ‘t gareel, dan kunnen wij er meer over vertellen. Dit was het wel zo’n beetje, tot nu toe. Rest mij alleen nog de vrijwilligers te bedanken die de afgelopen periode in touw zijn geweest om alles te realiseren. Het gaat immers niet vanzelf. Eendracht maakt macht!

Ik groet u!

Govert Tukker, werfbaas werkende werf

Opvolger al bekend

6. Een jongen uit het Hoogezandse van de 50er en 60er jaren van de vorige eeuw

Om te beginnen zal ik mezelf even voorstellen. Mijn naam is Henk Pruntel en ik ben in 1944 geboren in Sint Jozef in Sappemeer. En omdat Sappemeer toen nog een zelfstandige gemeente was, is mijn geboorteplaats dus ook Sappemeer. Maar gewoond heb ik er nooit.

Zo zal ik vast en zeker in 1953 het beeld op bovenstaande foto hebben gezien met daarop de bij "Volharding" in Foxhol op smeer staande "Leonard-T" voor Jannes Teerling van Delfzijl. Een mooi schip en een voor die tijd forse kuster van ruim 800 ton.

Wat ik toen niet wist dat dit het schip zou worden waarop ik 9 jaar later in 1962 mijn eerste zeereis zou maken. Als leerling van de Zeevaartschool in Groningen maakte ik in de zomervakantie van dat jaar onder kapitein Buitenwerf uit Haren een paar reisjes Oostzee om als dekjongen daadwerkelijk aan het zeemansleven te kunnen ruiken. De toen opgedane ervaringen en indrukken waren dusdanig positief dat ik uiteindelijk 18 jaar heb gevaren op kustvaart en grote vaart.

Mijn laatste schip was de "Schelderix", een tanker van 240.000 ton waarvan ik in 1980 in Kaapstad afmonsterde en aansluitend overstapte naar een walbaan.

Opgegroeid ben ik in het Oosterpark, dus in Hoogezand. Gedurende mijn jongste jaren woonde ik aan de Singelstraat, nu Oosterparkstraat. Het Winschoterdiep liep toen nog door Hoogezand met aan de ene kant de Hoofdstraat en aan de andere kant de Zuiderstraat. Liep je de Singelstraat uit dan stond je aan het diep. In m'n jongste jaren zal dat ook voor mij wel verboden terrein zijn geweest. *Nait bie't daip komm'n* was vast

en zeker ook voor mij van kracht. Maar eenmaal iets ouder mocht er wat meer en als je dan luttele meters naar links liep langs de Zuiderstraat, dan stond je bij de scheepswerf van de Gebr. Coops die daar toen nog volop in bedrijf was. De werf was toen nog vrij toegankelijk en toen we nog wat ouder waren was dat dus een geliefd speelterrein voor de jeugd uit de buurt. Onder, in en op de in aanbouw zijnde schepen zagen we hoe het bouwen van een zo'n schip in z'n werk ging. En ondertussen maakten we wel mooi kennis met de vele ambachten die toentertijd ingezet werden bij het bouwen van schepen. Ambachten en werkzaamheden die heden ten dage niet of nauwelijks meer voorkomen maar sinds mijn jeugd op het netvlies staan gegrift.

Tewaterlating m.s. „Rini“, motorkustvaartuig van het succesvolle Coops-type.

Scheepswerf GEBR. COOPS

HOOGEZAND - Tel. 2064-05980

Alle types kustvaartuigen tot 1000 ton.

Hoogtepunten waren natuurlijk de tewaterlatingen. De Zuiderstraat werd afgezet en de balken kwamen dwars over de weg. De fietsers en voetgangers konden via een tijdelijk pad over het werfterrein hun weg vervolgen. Bijgaande foto stamt uit 1954 en toont de tewaterlating van de "Rini". Kenners zullen op de foto heden ten dage nog steeds aanwezige details ontdekken. Of ikzelf ook tot de toeschouwers behoorde weet ik niet meer. In elk geval herken ik mezelf niet op de foto, maar ik zal vast en zeker met de neus vooraan hebben gestaan.

Al jong kwam ik erachter dat ik eigenlijk toch meer had met schepen zelf dan met het bouwen ervan. Die, in mijn ogen machtige zeekastelen spraken zeer tot mijn verbeelding. Het bewonderen van alleen maar de schepen van Coops was onvoldoende om die verbeelding te voeden. Zo gebeurde het regelmatig dat ik op zaterdagmiddag mijn vader preste om met mij een rondje Martenshoek en Foxhol te fietsen om te zien waar de werven aldaar druk mee waren. En nog wat ouder had ik vader er niet meer bij nodig en hield ik op eigen kracht nauwkeurig in de gaten wat voor moois de werven van Zuidbroek tot Groningen bouwden. Achteraf durf ik wel te stellen dat ik in die tijd een fors deel van de toenmalige Groninger kustvaartvloot heb zien bouwen. En daarnaast natuurlijk ook de nodige schepen voor Hollandse en buitenlandse reders.

Zo zal ik vast en zeker in 1953 het beeld op bovenstaande foto hebben gezien met daarop de bij "Volharding" in Foxhol op smeer staande "Leonard-T" voor Jannes Teerling van Delfzijl. Een mooi schip en een voor die tijd forse kuster van ruim 800 ton.

Wat ik toen niet wist dat dit het schip zou worden waarop ik 9 jaar later in 1962 mijn eerste zeereis zou maken. Als leerling van de Zeevaartschool in Groningen maakte ik in de zomervakantie van dat jaar onder kapitein Buitenwerf uit Haren een paar reisjes Oostzee om als dekjongen daadwerkelijk aan het zeemansleven te kunnen ruiken. De toen opgedane ervaringen en indrukken waren dusdanig positief dat ik uiteindelijk 18 jaar heb gevaren op kustvaart en grote vaart.

Mijn laatste schip was de "Schelderix", een tanker van 240.000 ton waarvan ik in 1980 in Kaapstad afmonsterde en aansluitend overstapte naar een walbaan.

7. Het collectie-informatiesysteem Adlib - deel 2 Door Geert Smalbil, archiefbeheerder

In de vorige Werftijding heeft u kunnen lezen dat we begonnen zijn met het invoeren van onze collectie in het programma Adlib. We hebben een bescheiden begin daarmee gemaakt en ongeveer 60 voorwerpen ingevoerd.

Maar omdat de conservator de indeling van de vitrines aan wilde passen, zijn we nog niet verder gegaan met het invoeren van objecten. In één van de velden in het programma Adlib wordt namelijk ook de “standplaats” ingevoerd. Hier is vermeld, waar het object in het museum te vinden is. Het is dan handiger om eerst alle vitrines opnieuw in te richten en dan de voorwerpen in te voeren mét de juiste standplaats.

Bibliotheek

Daarom ben ik eerst begonnen met het invoeren van onze bibliotheek in Adlib. In Adlib worden bij het invoeren de volgende velden gebruikt: titel van het boek, schrijver(s), uitgever, plaats, jaar, aantal pagina's, reeks/serie én een categorie. Eventueel kunnen later nog velden worden toegevoegd, bijvoorbeeld een veld met een korte samenvatting van het boek.

Ik heb een indeling gemaakt van alle boeken in 10 categorieën. We hebben nu dus een “digitale” kaartenbak van alle boeken in onze bibliotheek. Het voordeel van dit systeem is, dat je in alle ingevoerde velden kunt zoeken, dus: zijn er van deze schrijver / uitgever nog meer boeken in onze bieb?; welke boeken over modelbouw hebben we?; welke boeken hebben we in deze serie/reeks?

In de kast staan de categorieën bij elkaar op de plank. In totaal zijn nu bijna 300 boeken ingevoerd in Adlib. In de kasten waren ook boeken aanwezig, die niets met scheepvaart of scheepsbouw te maken hebben. Deze boeken worden in onze winkel te koop aangeboden.

Ook bij de boeken kan een afbeelding worden toegevoegd. Ik heb de voorkant van alle boeken gescand en daarna ingevoerd. Hier ben ik ongeveer 10 maanden mee bezig geweest. Het resultaat kan bekeken worden tijdens de openingsuren van het museum.

8. ONZE TOPSTUKKEN - 6

We gaan in deze Werftijding verder met topstukken die te vinden zijn in de timmerloods.

Vlakbank

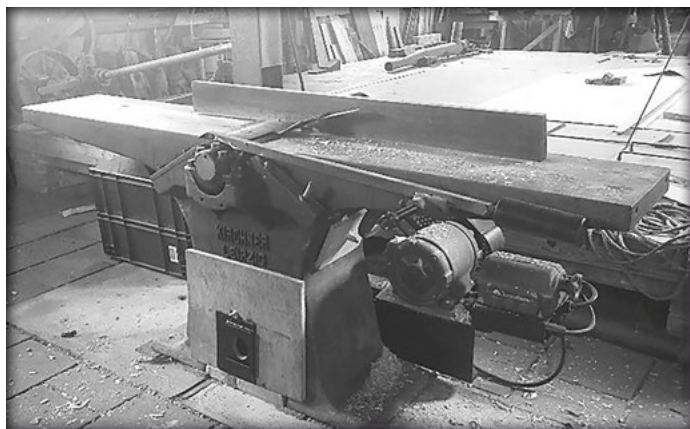
1. Instellingsnaam	Historische Scheepswerf Wolthuis
2. Inventarisnummer	M1713
3. Object trefwoord (objectnaam)	Vlakbank
4. Titel en korte beschrijving	Zie hieronder
5. Verwervingstrefwoord (methode)	Schenking
6. Verworven van	Botenbouw Helder, Paterswolde
7. Verwervingsdatum	01-06-2020
8. Standplaats	Houtbewerkingsloods

In 2020 kregen we de mogelijkheid om onze collectie houtbewerkingsmachines van de voormalige botenbouw Helder aan te vullen met de vlakbank die decennialang bij deze firma haar dienst deed bij het maken van vele succesvolle wedstrijdzeilboten.

Een vlakbank wordt gebuikt om (ruw) hout glad, vlak en haaks te schaven.

De machine heeft een onderstel met daarop een aan- en afvoerblad op werkhogte. Tussen deze bladen zit een horizontale, draaiende trommel met daarin twee lange beitels (haaks op de werkrichting). De beide bladen zijn in hoogte verstelbaar:

het afvoerblad wordt op een hoogte vastgezet, gelijk met de bovenkant van de beitels in de hoogste stand. De hoogte van het aanvoerblad bepaalt de dikte van het materiaal dat wordt afgeschaafd. Het hout wordt met de achterste hand voortgeduwd, over de draaiende beitels; met de voorste hand wordt het hout naar beneden gedrukt op het afvoerblad.

De "nieuwe" vlakbank

Niet rechte balken kunnen vlak worden geschaafd door aan de uiteinden hout weg te schaven; de balk moet dan met de bolle kant naar boven over de machine worden gevoerd.

Wanneer één zijde goed vlak is, kan de tweede zijde haaks daarop worden geschaafd door tijdens de schaafbewerking het geschaafde hout tegen de geleider (die haaks staat ten opzichte van de aan- en afvoerbladen staat) te duwen. Er zijn ook uitvoeringen waarbij de geleider onder een hoek kan worden versteld om afwijkende hoeken te produceren.

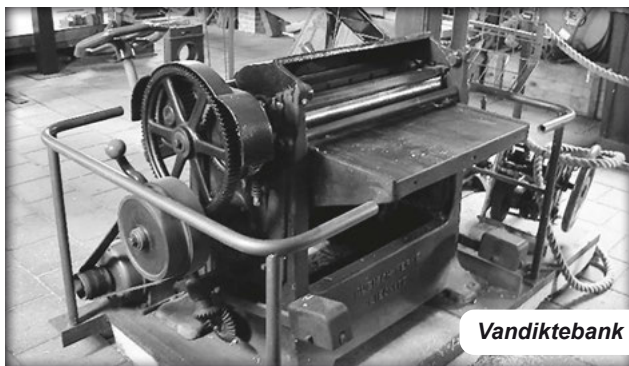
Twee vlakken onder een haakse hoek met elkaar zijn de basis voor verdere bewerkingen.

Onze vlakbank is waarschijnlijk ongeveer 100 jaar oud, gemaakt door Kirchner & Co, Leipzig en, evenals de vlakbank, nog volop in gebruik bij projecten van onze werkende werf.

Vandiktebank

1. Instellingsnaam	Historische Scheepswerf Wolthuis
2. Inventarisnummer	M1711
3. Object trefwoord (objectnaam)	Vandiktebank
4. Titel en korte beschrijving	Zie hieronder
5. Verweringstrefwoord (methode)	Schenking
6. Verworven van	onbekend
7. Verweringsdatum	01-01-2010
8. Standplaats	Houtbewerkingsloods

Met een vandiktebank worden planken, latten en balken precies op dikte gemaakt. Onze van diktebank kan worden aangedreven via een centrale aandrijfas, maar bij ons wordt hij via een vlakke riem aangedreven door een eigen elektromotor.

Het hout wordt over een in hoogte verstelbare tafel naar het draaiende beitelblok geleid

(dat aan de bovenkant in de bovenkap is gelagerd) door vier aangedreven walsrollen: twee in de bovenkap en twee in de tafel. De doorvoer geschiedt dus automatisch.

De dikte van de te schaven balk kan zeer nauwkeurig worden ingesteld met behulp van het rode handwiel, waarmee de tafel op hoogte kan worden gebracht. De maximale schaafbreedte van deze machine is 400 mm.

Onze vandiktebank is omstreeks 1915 gefabriceerd door Maschinenwerke Gübisch in Liegnitz, Polen (1901 - 1939).

Beitelslijpmachine

1. Instellingsnaam	Historische Scheepswerf Wolthuis
2. Inventarisnummer	M1715
3. Object trefwoord (objectnaam)	Bietelslijpmachine
4. Titel en korte beschrijving	Zie hieronder
5. Verwervingstrefwoord (methode)	Schenking
6. Verworven van	Botenbouw Helder, Paterswolde
7. Verwervingsdatum	01-01-2010
8. Standplaats	Houtbewerkingsloods

Onlosmakelijk verbonden met de twee voorgaande machines is de eveneens in onze collectie aanwezige beitelslijpmachine. Deze staat rechts naast de lintzaag.

Het is een vrij eenvoudige machine waarvan de slijpsteen wordt aangedreven door de centrale aandrijfas. Een lange beitel van de vandiktebank of van de vlakbank wordt ingeklemd in de beitelhouder en vastgezet met 7 bouten. De schuif van de beitel kan worden ingesteld: de beitelhouder is draaibaar en kan worden vastgezet met behulp van de draadstang die op de slede van de machine is gemonteerd. Deze slede kan met het rode handwiel naar voren of naar achteren worden verplaatst om de afstand tot de slijpsteen, en daarmee de beitelhoogte, te verkleinen of te vergroten. Met de slinger rechts daarvan wordt de slede met daarin de beitel over het bed naar links en rechts langs de slijpsteen bewogen. Zo wordt de beitel over de hele lengte keurig recht scherp geslepen.

De datering van deze machine is onbekend, maar zal ongetwijfeld liggen rond het bouwjaar van de schaafmachine en de vandiktebank.

Ubbo van Sijtsma

Wordt vervolgd...

Beitelslijpmachine

9.1 Museumnieuws

De Historische Scheepswerf Wolthuis is een museumwerf, waar ook nog gewerkt wordt. Wie de werf bezoekt, stapt terug in de tijd.

De werf geeft een tijdsbeeld van rond 1900, met aanpassingen tot 1970. Het is een beeld van een kleinschalig familiebedrijf zonder al te veel moderne aanpassingen.

In het museum is, zowel beneden als boven, een permanente expositie te zien van originele historische gereedschappen en machines en hoe er mee gewerkt werd.

Nieuw in 2022:

Om de museale objecten en gereedschappen nog beter te kunnen exposeren, wordt dit jaar de *expositiezolder* uitgebreid met tafels van steigerhout. Passend bij de stijl van de werf worden hier de verschillende gereedschappen getoond. Daarbij is het de bedoeling dat er verbinding gemaakt wordt met wat er beneden in de werkplaatsen gebeurt. Maar omgekeerd is het streven ook, dat beneden al vast een beeld wordt geboden van wat er op de expositiezolder te zien is. Op deze manier is het ook voor mensen die minder goed ter been zijn, mogelijk om een indruk te krijgen van de expositie boven, zonder dat zij daarvoor daadwerkelijk naar boven moeten. Eén en ander is op het moment van schrijven nog in ontwikkeling. Er wordt hard aan gewerkt en het is zeker de moeite waard om eens te komen kijken. Wanneer de gereedschappen hun eigen plek hebben gekregen binnen de permanente expositie, zullen ze in het Adlib-systeem worden geregistreerd, zodat ook digitaal een overzicht beschikbaar is.

Jacolien Visscher, conservator

9.2 Museumwinkel

Als u het bezoekerscentrum van de werf binnenstapt, valt het oog al snel op de verlichte kast met aantrekkelijke water- en werf-gerelateerde artikelen. Dit is sinds 2021 onze museumwinkel. Als herinnering aan het museumbezoek zijn hier mutsen, petten, boeken, speelgoed en interieurartikelen te koop.

Bijzonder zijn de houten onderzetters, wandhaakjes en koelkastmagneten, gemaakt door enkele vrijwilligers van de werf. Deze zijn uniek en alleen hier te koop.

Ook zijn er sinds kort stoere “*vikingstoeltjes*” te koop, gemaakt van steigerhout. In twee maten: zowel voor volwassenen, als voor kinderen. Deze zijn door een van onze vrijwilligers ontworpen en worden exclusief voor de werf gemaakt.

Het assortiment wordt voortdurend aangevuld. Daarbij wordt ook gezocht naar originaliteit en duurzaamheid.

Natuurlijk is er ook aan de kinderen gedacht. Ook voor hen is er in elke prijsklasse iets leuks te vinden.

Jacolien Visscher

10. Uit het leven van schipper Ype Coppinga

Op een dinsdag in maart jl. fietste de 88-jarige oud-schipper Ype Coppinga uit Zuidbroek de werf op met zijn vorig jaar voltooide, handgeschreven levensverhaal in de fietstas: *“Kiek mor of je d’er wat mit kinn’n”*. Het betreft zijn tweede bijdrage, na het verslag over een bijna-ongeluk met het kacheltje in Werftijding-2020. Geboren en getogen op het Groninger bolschip “Zwerver” bevoer hij - aanvankelijk met ouders, broers en zussen - de vier noordelijke provincies. Onder zeil of ‘in de lijn’: over kanalen en diepen, over Friese meren en Groninger maren. Naar Onderdendam en Ommelandewijk, naar Eenrum en Echtenerbrug. Ype Coppinga vertelt:

Het was nog in de oorlog, in 1944. Ik was 11 jaar toen ik aan het werk ging bij boer Ausma in Stedum. Daar hielp ik de paarden van het land af te halen en ze te spannen voor de bietenwagens. In de oorlog lagen wij daar met ons zeilschip de “Zwerver”. Mijn vader en mijn broers Harm en Derk waren bij boer Dijkema aan het werk, dat was bij de brug bij het watermolentje. Dat zal er nu wel niet meer staan. Wij voeren toen voor bieten-agent Tedinga op Feerwerd, Ezinge, Niehove, Oldehove, Kommerzijl en Niezijl. Mijn vader nam het laden van het schip bij de boer haast altijd zelf aan, want wij waren goed bevolkt. Wij waren met 9 personen aan boord van de Zwerver, ouders, broers en zussen, dan ging het laden nogal vlug. Tarwebonen, aardappels, knollen (koolrapen), en zo zijn wij de vijf jaar oorlog doorgekomen. Na 1945 zijn wij met ons schip weer over de Beurs gaan varen.

Grietje Coppinga-Swiertsema bij schip “Grietje” met dochter Fokje

In 1947 kocht mijn vader er nog een motorscheepje bij van 60 ton, de "Koophandel", van schipper Slot uit Ossenzijl, met een HAFS gloeikopmotor. Ik ben toen bij mijn broer Harm gaan varen op de Zwerver en broer Derk bij mijn vader aan boord over de motor. Wij voeren dan ook vaak bij elkaar, wij op sleeptouw. In 1951 lagen wij met beide schepen in De Lemmer, op de beurs. Er was niet veel werk voor de schepen. Toen moesten wij zelf naar de Noordoostpolder aan het werk, op de grasdrogerij van Timmermans in Tollebeek. Wij lagen daar dan ook met 11 schepen, de mannen waren allemaal aan het werk.

Mijn vingertop...

Ik was dan ook de jongste die nog geen werk had. Maar na 14 dagen kreeg ik ook werk op de grasdrogerij. Ik moest om 6 uur 's morgens beginnen maar al na een half uur sloeg het noodlot toe bij mij. Ik kwam met mijn rechterhand in de machine en kreeg de top van mijn ringvinger eraf, daar heb ik ook weer 3 of 4 weken mee gelopen. Toen ben ik ook weer aan het werk gegaan maar hoefde dat werk niet meer te doen en kreeg voorlopig ander werk. Wij hebben toen ook nog op een grasdrogerij in Kampen gewerkt, daar lagen wij met 6 schepen. Daarna zijn wij met zijn vieren, vader, Harm, Dirk en ik, gelijk overgestapt naar een baggerbedrijf bij Heerenveen. Toen zijn we eerst weer in de bieten gegaan, naar de suikerfabriek, met beide schepen, de Zwerver en de Koophandel. In de jaren 1953-1954 weer baggerwerk, bij Tjaard van der Molen in Hoogkerk. Niet lang erna heb ik mijn ontslag genomen, ik had het wel gezien bij Van der Molen en ben op de Groninger Beurtvaart komen te varen, op de "Groningen VIII" bij Bontekoe, als matroos. Later nog op drie andere schepen, als aflosser wegens vakantie: op de "Zuiderzee", de "Amstel 15" bij Jongsma en de "Karco" met Kars als kapitein. In 1956 zijn wij getrouwd, Grietje en ik, op 6 oktober. Toen hebben wij bij Elzo Bolt op een tjalk van 120 ton gevaren maar dat was maar voor 14 dagen. Wij konden het niet eens worden over het geld...

***Ype Copinga (rechts) en zijn broer
Harm op schip De Zwerver, gebouwd bij
L. Wolthuis in Veendam***

Krentjebrij en kippen...

Wij zijn toen in de Rijnvaart gegaan, bijna 3 jaar, bij Bokslag op de "Isala III". Daarvandaan, in 1959, naar rederij Gebr. De Haas in Rotterdam op de tankvaart met kapitein Jan van der Laan, een Groninger. En dat was leuk, want met zijn broer Jo had ik nog op school gezeten, in Harlingen. Als mijn vrouw krentjebrij maakte, dan werd dat voor de hele bemanning gedaan. En als de kapitein in Roermond was, dan kocht hij zo maar 3 kippen, voor iedere vrouw één kip...

Eigen baas!

Toen weer naar het noorden terug. In 1960 is ons dochter Fokje geboren en hebben wij ons zelf een scheepje gekocht, een Groninger bolschip van 60 ton, "Grietje" genoemd, voor de aardappelvaart. Toen was ik zelf baas en zijn wij gelijk in de aardappelcampagne komen te varen bij de aardappelmeelfabriek in Woudbloem. In 1965 een motor laten inbouwen, een Hanomag-diesel, bij Scheepswerf Doornbos in Winsum. Op Woudbloem hebben wij 10 jaar gevaren en 's zomers tussen de campagne door in de bouw gewerkt. Zoals bij Knoop en Giezen, de Noord-Nederland aan het Hoendiep, Van Echteren, de Philipsfabriek in Enschede, Dirkie Bos in Appingedam, de Heidemij in Groningen en daarna Geveke in Haren. Daar heb ik dan ook 21 jaar gewerkt waarvan 10 jaar op de opslag in Zuidbroek. Wij hebben toen het varen beëindigd en heb ik zelf mijn schip tot woonark verbouwd, op het Reitdiep in Groningen, waar wij van 1970-1979 hebben gewoond. In al die jaren zijn wij zes keer met de Grietje op de helling geweest: drie keer bij Barkmeijer in Ververlaten, twee keer bij Doornbusch in Winsum en één keer bij Wolthuis in Sappemeer.

Aan de wal

En toen zijn wij verhuisd naar Zuidbroek en hebben het schip weer verkocht. In 1992 ben ik met vervroegd pensioen gegaan. Daarna veel gereisd, met het vliegtuig naar Barcelona, Alicante, Benidorm en met de auto naar Parijs, Zwitserland en Oostenrijk en naar onze zoon Zwier in Zweden, die daar werkte voor de AstraZeneca. Vandaar naar Stockholm en met de boot naar Helsinki en Riga. Nu ben ik zelf 88 jaar en mijn vrouw 87 jaar. Wij zijn dan ook al vaak gefeliciteerd, met 50, 55, 60 jaar en vorig jaar met ons 65-jarig huwelijk door burgemeester Hoogendoorn van Midden-Groningen. En van de Koning en de Koningin een mooie kaart. Daar zijn wij erg blij mee.

1967 - De -Grietje- op proefvaart in Friesland, motor ingebouwd bij Doornbusch te Winsum

11. Op de werf zo dag en door...,

interne communicatie, bijeen verzameld door Bram Blaak.

Om 10.00 uur eerste groepsbezoek

sinds 17 maart: "16 heren uit het Drents-Groninger grensgebied zijn een dagje uit. Op het zonnige terras ontvangen door Jan S., Ubbo, Govert en Greetje met koffie. Daarna film en in twee groepen coronaproof rondgeleid. Om half een vertrokken naar Van der Valk voor de biefstukken en varkenshazen..."

Groningers. "... kwam zo rond 13.00 uur aangeftetst en zag een echtpaar voor de werf aarzelend rondkijken. Hoorde al dat het Groningers waren. Ik: *'Wol je de waarf bekieken?'* Hij: *'Joawel'*. Ik: *'loop mor deur!'* Zo begon voor mij een zonnige donderdagmiddag met bezoekers 'uit heel Europa...'. Waaronder een echtpaar uit Basel. Zij is een achterkleindochter van Jacobus Franciscus Smit, van 1905 tot 1916 scheepsbouwer op de huidige Historische Scheepswerf Wolthuis.

Beiden hebben bij vertrek nog het voormalige werfhuus van opa bekeken".

Service: "...oh ja, kwamen ook nog twee Duitse vrouwen zo maar binnen gelopen, of ze even *'pissen möchten'*. Ja, das ist gut, zei ik, *'aber kann nicht zugleich'*. Hun mannen keken ook nog even om het hoekje. *'Het plassen ist umsonst'*, had ik nog gezegd, waarop één van de vrouwen zei: *'wir haben auch ja etwas hinter gelassen...!'*"

Duizend gaten. "... in de middag vanuit camping Meerwijck bezoek van echtpaar, donateurs uit Kerkdriel a/d Maas. Na stamtafel met koffie liet Jakob het drijfwerk van lintzaagmachine en vandiktebank even denderen en demonstreerde Gerrit de handslingerpons.

Het in staat van reconstructie verkerende werfbakje oogste bewondering: *“wat een gaten, en daar moeten de klinknagels allemaal nog in...!”*

‘Dode muis’. “... de hellingdeuren open gezet in verband met corona en mij viel een dode muis op in de timmerloods. Ruim ik straks wel op, dacht ik. Inmiddels waren de twee heren van Monumentenzorg gearriveerd en één hunner wist te melden dat de ‘dode muis’ in werkelijkheid een kleine zwartoorvleermuis is. Behoedzaam met behulp van een motblik de vleermuis op een balk gezet en iets later was de vogel gevlogen...”.

Derde golf. ... “Vanmorgen met gebak de verjaardag van Loekie luister bij gezet, voor welke traktatie Huub D. evenwel te laat kwam. Nog lokte deze oud-scheepswerktuigkundige ruime gespreksstof en anekdotes uit over schuivende ladingen, verdachte containers, stuurmanskunsten en ‘de derde golf’ (n.b.: niet corona betreffende...!)”.

Invalier. ...de eerste bezoekers in 2022: ... “vanmiddag was ik bezig met de bibliotheek. Arriveert een echtpaar uit Goeree-Overflakkee, zijn een midweekje op Landalpark aan het Zuidlaardermeer. Zagen daar onze flyer liggen. Omdat er even niemand beschikbaar was, heb ik alles uit mijn handen laten vallen en hen de werf rondgeleid. Meneer had ruim 45 jaar in de scheepsbouw gezeten, bij Verolme en Damen. Hij kon mijn verhaal dus vaak aanvullen. Beiden genoten zichtbaar van het gebodene, dat bleek bij het afrekenen: € 10,00 voor de entree+koffie en nog € 10,00 in de pot. Daarna mijn eigen werk hervat”.

Vrijdagavond: “... was de bezoekersruimte verhuurd aan de bewonerscommissie ‘Platform Sappemeer-noord-oost’. Er waren 40 personen aanwezig en Alex en ondergetekende hadden de handen vol met het aanslepen van extra stoelen uit de timmerloods en het verstrekken van alle verteringen. In de pauze nog twee sleutelhangers verkocht Jacolien, geld in de kas. Om half elf iedereen naar huis, na nog melding te hebben gemaakt van “Lutje Sail Sappemeer” op 23 april en het eerste Schipperscafé op vrijdagmiddag 20 mei. Ze hebben beloofd om dan weer te komen! Voor Govert: ik heb op verzoek van Thea de accu van de boenmachine aan de lader gezet. Zou jij die er morgen weer af kunnen halen? Hij was ongeveer halfvol toen ik wegging. Groet, Hendrik”.

De volgende morgen: “Te 8.30 uur op ‘de zaak’. Eerst de afwasmachine geledigd en weer gevuld met wat er gisteravond niet meer bij kon. Machine aan voor de 2de ronde. Om 12.00 uur beach-banner ‘OPEN’ in de berm, ook in verband met ‘Rondje Midden-Groningen’. Langzaam kwam een stroom belangstellenden op gang, waaronder oud-schipper Ype Copinga met koeken voor de club! En als klap op de vuurpijl de niet-verwachte cameraploeg van RegionieuwsTV. Dus: interview gegeven terwijl Johan de klanten opving. Nog een gepensioneerde technicus van de Gasunie met vrouw rondgeleid en een pa, ma met drie kinderen uit het naburige Kiel-Windeweer. De laatsten herkenden bij binnenkomst onmiddellijk hun dorpsgenoot, onze smid Gerrit, op de grote poster en riepen in koor: *‘dat is de eenzame fietser, die zich in weer en wind een weg baant door het dorp...!’*

Neut'n Schait'n: "Na 2 jaar corona kon op 2de Paasdag in de hellingshuur de 61ste editie van het traditionele neut'n schait'n - ooit begonnen als een familieWolthuisfeestje - plaatsvinden. Om de baan vrij te maken hadden vrijwilligers Govert en Loekie donderdags tevoren het in reconstructie verkerende werfbakje een metertje opzij moeten takelen. De ruim 60 bezoekers

van 7 tot ruim 80 jaar volgden met spanning de loop van de kogel: wordt het 'dik', gaat-ie 'dun' of wordt het 'dik-en-dun'? Een snelle actie onder de nazit leverde toch weer 5 nieuwe donateurs op voor de werf. Want het neut'n schait'n moet (ook) doorgaan!"

Mooi beroep! "Heerlijke dag, te meer wanneer je bedenkt dat veel mensen toch het verkeerde vak hebben gekozen. Als ik bezoekers vertel wat een fantastisch beroep ik heel mijn leven had en hier weer heb, zie je ze denken: *'was ik maar geen tandarts, bardame of makelaar geworden....!'*. Groeten en goede zondag, Govert".

HET ENIGE OVERGEBLEVEN
AUTHENTIEKE VOORBEELD
VAN DE AMBACHTELIJKE
SCHEEPSBOUW IN DE
PROVINCIE GRONINGEN...

★ EEN GOED DOEL ★
DICHTBIJ!

www.historischescheepswerf.nl

